

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
E-post: ku.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia e-post: ku.kkm@regeringskansliet.se
Dnr: Ku2023/01093

Dnr: AM2023-251

Yttrande över utredningen "Kultursamhället- utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)".

Stockholm den 2024-03-25

Karin Nilsson
Tillförordnad överintendent, ArkDes

Detta beslut har fattats av tillförordnad överintendent Karin Nilsson efter föredragning av administrativ chef Anna Magnusson. Även enhetschef Jessica Segerlund har varit med om den slutliga handläggningen.

Yttrande över utredningen "Kultursamhället- utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)".

Statens centrum för arkitektur och design, ArkDes, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på utredningen " Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun".

Sammanfattning av ärendet

Utredningen är tillsatt för att genomföra en översyn av kultursamverkansmodellen. Syftet med översynen är att modellen ska utvecklas så att den i ökad grad kan bidra till kultur i hela landet och till att de nationella kulturpolitiska målen uppfylls. Utredningen föreslår i sin analys ett antal reformer i syfte att vidareutveckla den nuvarande kultursamverkansmodellen. Utredningens avsikt är att ta tillvara det som fungerat bra men också att vidga modellen så att den ger större utrymme för utveckling och samarbete inom nya områden.

ArkDes synpunkter

Kultursamverkansmodellen är en komplex struktur som analyseras ingående i utredningen. Komplexiteten understryks av att modellen utretts ett flertal gånger utan att några anpassningar av modellen gjorts. ArkDes anser att utredningen till allt för hög grad fokuserar på modellen som sådan, dess dialogformer och samband mellan organisationer, och för lite på måluppfyllelsen av densamme. Om modellen ger Sveriges invånare tillgång till kultur är svårt att utläsa i utredningen. Klart står dock att mycket medel, arbetstid och administration går till att upprätthålla systemet. ArkDes ser inte att den föreslagna lagstiftningen skulle ändra på detta konstaterande.

Utan djupare kunskap om fördelar och nackdelar med decentralisering av kultursamverkansmodellen mellan stat, region och kommun tycks ArkDes ändå se att det i utredningen saknas ett kausalt samband mellan decentralisering av modellen, dess bidrag till kultur i hela landet och till att de nationella kulturpolitiska målen uppfylls. Förordnandet av decentralisering och förslaget om en ny lag framstår i stället som egna syftesbeskrivningar

ArkDes anser därmed inte att utredningen svarar på sitt uppdrag. Mot denna bakgrund avstår ArkDes från att yttra sig om utredningens slutsatser och lagförslag i stort, utan enbart gällande politikområdet Gestaltad livsmiljö, se nedan.

Gestaltad livsmiljö

ArkDes yttrar sig över betänkandet utifrån ansvarsområdet att verka för att det nationella kulturmål som riksdagen har fastställt för arkitektur, formgivning och design uppnås (Politik för gestaltad livsmiljö, Prop. 2017/18:110).

ArkDes menar att samverkan mellan staten, regionerna och kommunerna bör bygga på långsiktighet och utgå från de nationella kulturpolitiska målen. ArkDes noterar en diskrepans mellan det kulturpolitiska målet om gestaltad livsmiljö och samverkansmodellen om modellen ska utformas som ett medel för att uppnå de satta målen.

Trots att Gestaltad livsmiljö är ett mål för kulturen återfinns det inte i samverkansmodellen. Utredningen identifierar att området ligger utanför modellen men gör inga analyser om orsaken till detta och ger heller inga förslag på vägar framåt. Gestaltad livsmiljö blir därmed ett (det enda?) område som enbart ligger på nationell nivå (Boverket, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och ArkDes) samtidigt som det (enligt ArkDes rätteligen) beskrivs som det kulturella uttryck som ligger de enskilda människorna närmast.

Utredningen uttrycker att

Om gestaltad livsmiljö på allvar kan inkluderas i kultursamverkansmodellen i enlighet med våra förslag kan det vara ett sätt att sluta gapet mellan staten, regionerna och kommunerna, men mer behöver också göras framöver. (sid 244)

ArkDes har inte kunnat utläsa vad dessa förslag består av, om eller hur gestaltad livsmiljö föreslås att ingå i samverkansmodellen och vad resultatet i så fall skulle kunna bli. ArkDes anser inte att utredningens förslag att se över skönhetsparagraferna i plan- och bygglagen är linjerat med önskat resultat och anser att det är oklart vad översynen skulle tillföra regionerna och kommunerna i att ytterligare implementera gestaltad livsmiljös mål i sitt arbete.

Mot denna bakgrund anser ArkDes att övriga modeller eller metoder för samverkan bör utredas ytterligare för att säkerställa att de nationella målen för kultur stöds av välfungerande modeller.

Andra nuvarande modeller för samverkan inom Gestaltad livsmiljö

I propositionen för gestaltad livsmiljö lyfts att ArkDes ska utveckla samarbetet med befintliga institutioner och stödja utvecklingen av andra regionala och lokala mötesplatser inom arkitektur, form och design. I uppdraget ingår även arbetet med att skapa en struktur för interregional samverkan och dialog med målet att effektivisera, öka spridningen samt uppnå regional och lokal förankring av arkitektur-, form- och designpolitiken.

I den uppföljningsrapport för *Politik för gestaltad livsmiljö* som ArkDes presenterade den 6 mars 2024 ger ArkDes en beskrivning av nuvarande samverkan inom gestaltad livsmiljö med en nationell nod samt flera nationella och regionala aktörer i Sverige. ArkDes ger också medskick till hur arbetet kan bedrivas framåt och resultera i att det kulturpolitiska målet om arkitektur, form och design uppfylls. ArkDes rekommenderar att uppdragsgivaren till utredningen tar del även av dessa trots att förslagen ligger utanför samverkansmodellen.

ArkDes har inga övriga synpunkter på remissen utöver ovan formulerade inspel.